

Source sheet for TGS #47 "What is Chanukah? The Dangers of a False Dawn"

- א) רבי אלכסנדר בטר צלותיה אמר הכי: יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתעמידנו בקרן אורה ואל תעמידנו בקרן חשכה, ואל ידוה לבנו ואל יחשכו עינינו (ברכות יז ע"א)
- ב) 'חדשים לבקרים רבה אמונתך' [איכה ג כג] ... אמר רבי אלכסנדר: 'ממה שאתה מחדשנו בבוקרן של מלכויות אנו יודעים שאמונתך רבה לגאלנו'. (בר"ר עח, א)
- ג) 'על משכבי בלילות' [שה"ש ג א] ... אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: 'רבונו של עולם! לשעבר היית מאיר לי בין לילות ללילות, בין לילן של מצרים ללילן של בבל, בין לילן של בבל ללילן של מדי ... ועכשיו שישנתי לי מן התורה ומן המצוות נסמכו לי לילות ללילות'. אמר רבי אלכסנדר: 'כשישנתי לי מן התורה ומן המצוות נסמכו לי לילות ללילות'; 'על משכבי בלילות' – באו לילות' (שיר השירים רבה ג, א)
- ד) רבי אלכסנדר פתח ואמר: "'ברן יחד כוכבי בקרן" [איוב לח ז] ... אותן ששולטין בבוקר; וכולן משבחין ומפארין ... כוכבי בקר ולא כוכבי לילה, אע"פ שממשלתן כרגע. "ויריעו כל בני אלהים" [שם] ... בשעה שעולה עמוד השחר אותן בני אלהים מריעין בתרועה וכל אותן המלאכים והכוכבים הממונים בלילה מעבירין אותם ממקומם, ושולטים מלאכים אחרים במקומם, להיותם ממונים ביום' (זוהר חדש רות, עו ע"א)
- ה) 'כל אשר יקרא בשם יי ימלטי' [יואל ג ה]. אמר רבי אלכסנדר, 'עובדא הוה בחד ארכון דהוה שמיא אלכסנדרוס, והוה קיים דין חד לסטים. אמר ליה, "מה שמך?" "אלכסנדרוס". אמר ליה, "אלכסנדרוס פנה אלכסנדרוס". ומה אם מי ששמו כשם של בשר ודם הוא ניצל, מי ששמו כשמו של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה! ההוא דכתיב: "כל אשר יקרא בשם יי ימלטי" (תלמוד ירושלמי ברכות ט, א)
- ו) אמר רבי אלכסנדר: 'כל מי שאינו מוציא שם שמים לבטלה זוכה לאורו של עולם הבא, שנאמר "וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה" [מלאכי ג כ]. מהו "יראי שמי"? אלו היראים להוציא שם שמים לבטלה' (מדרש הגדול ויקרא א, ב)
- ז) אמר רבי אלכסנדר: 'כל אדם שמתה אשתו בימיו, עולם חשוך בעדו, שנאמר, "אור חשך באהלו ונרו עליו ידעך" [איוב יח ו] (סנהדרין כב ע"א)
- ח) 'לא שינו את שמם ... לא היו קורין ליהודה "רופא", ולא לראובן "לוליאני", ולא ליוסף "לסטיס", ולא לבנימין "אלכסנדר" (ויקרא רבה לב, ה)
- ט) ... יום שבקשו כותיים את בית אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו להם. באו והודיעו את שמעון הצדיק. מה עשה? לבש בגדי כהונה ונתעטף בבגדי כהונה, ומיקירי ישראל עמו, ואבוקות של אור בידיהן. וכל הלילה הללו הולכים מצד זה והללו הולכים מצד זה, עד שעלה עמוד השחר. כיון שעלה עמוד השחר, אמר להם, 'מי הללו?' אמרו לו, 'יהודים שמרדו בך'. כיון שהגיע לאנטיפטרס זרחה חמה ופגעו זה בזה; כיון שראה לשמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו. אמרו לו, מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה?! אמר להם, 'דמות

דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי! אמר להם, 'למה באתם?' אמרו, 'אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעוד גויים להחריבו?!' אמר להם, 'מי הללו?' אמרו לו, 'כותיים הללו שעומדים לפניך'. אמר להם, 'הרי הם מסורין בידים!' ... ואותו היום עשאוהו יום טוב. (יומא סט ע"א)

(י) "באורך נראה אור" ... רבי יוחנן ... לאחד שהיה מהלך בדרך עם דימדומי החמה, ובא אחר והדליק לו את הנר וכבה, ובא אחר והדליק לו את הנר וכבה. אמר: מיכן והילך איני ממתין אלא לאורו של בוקר! כך אמרו ישראל לפני הקב"ה: רבון העולמים, עשינו לך מנורה בימי משה וכבת, עשר בימי שלמה וכבו; מיכן והילך אין אנו ממתנין אלא לאורך – באורך נראה אור! (פסיקתא דרב כהנא פסקא כא)

(יא) בימי מלכות יון שנכנסו בני חשמונאי להיכל שבעה שפודים של ברזל בידם וחפוס בעץ והדליקו בהם את הנרות (מגילת תענית)

(יב) כשחרב בית המקדש נגנזה המנורה. וזה אחד מחמשה דברים שנגנו: הארון, והמנורה, והאש, ורוח הקודש, והכרובים. וכשישוב הקב"ה ברחמיו ויבנה ביתו והיכלו, הוא מחזירן למקומן לשמח את ירושלים (מדרש רבה בהעלתך טו, י)

(יג) שבשעה שנבנה הבית האחרון לא שרתה שכינה ... מפני מה לא שרתה שכינה בבית האחרון וכו' (פסיקתא דרב כהנא פ' לו)

(יד) אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. שלא תהיו מבזין על המנורה, הוי: כי מי בז ליום קטנות. ושמחו וראו את האבן הבדיל ביד זרובבל שבעה אלה [וירמוז שבבית שני שהיו עניים עשו מנורה של בדיל ... שבימי חשמונאים עשו של בעץ ... ולכן אמר שאל יבזוה ביום קטנות פירוש ביום עניותם] (מדרש רבה בהעלתך טו ז, המוסגר מחידושי הרד"ל שם)

(טו) רַנִּי וְשִׁמְחִי, בַּת-צִיּוֹן כִּי הִנְנִי בָּא וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָךְ... וְנִלְוֹו גוֹיִם רַבִּים אֶל יִי בַיּוֹם הַהוּא, וְהָיוּ לִי לְעַם; וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָךְ... וְיָשָׁב, הַמִּלְאָךְ הַדָּבָר בִּי וְיַעֲרִנֵנִי, כְּאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, מָה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְהָה עַל רֵאשִׁי, וְשִׁבְעָה נִרְתְּיָה עָלַי שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְאוֹת, לְנֹרוֹת אֲשֶׁר עַל-רֵאשִׁי. וְשָׁנִים זֵיתִים, עָלַי אֶחָד מִימֵי הַגִּלְהָה, וְאֶחָד עַל-שְׁמָאֲלָה. וְאַעֲן, וְאֹמַר, אֶל-הַמִּלְאָךְ הַדָּבָר בִּי, לֵאמֹר מָה אֵלֶּה אֲדַנִּי... וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, לֵאמֹר, זֶה דָּבָר יִי אֶל זָרְבָבֶל לֵאמֹר לֹא בְּחִיל, וְלֹא בְּכַח כִּי אִם-בְּרוּחִי... כִּי מִי בִז לְיוֹם קִטְנוֹת, וְשִׁמְחוּ וְרֹאוּ אֶת-הָאֶבֶן הַבְּדִיל בְּיַד זָרְבָבֶל שִׁבְעָה אֵלֶּה עֵינֵי יִי הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ (זכריה ב-ד)

(טז) עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ. בנסים הנעשים לבני חשמונאי, ויבינו ששכינתי שורה בבית זה ויביאו תשורת זהב וכסף (חגי ב, ו, ורש"י שם)

(יז) ואמר על בית שני "חופף עליו כל היום", שלא שרתה בו השכינה רק היתה מכסה ומגינה עליו, או חופף ממש כמו שהוזכר בפרקי היכלות (רמב"ן עה"ת דברים לג יב)

יח) כבתה אין זקוק לה... אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה כי אתא רבין
אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דר' יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי גמירתיה לשמעתיה
מעיקרא והא גמרה נפקא מינה לגירסא דינקותא (שבת כא ע"ב)